

Мельник Алла

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри германських і романських мов,
Київський національний лінгвістичний університет,
м. Київ, Україна
alla-i@ukr.net

ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНА МЕДІАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА КУЛЬТУРИ

***Анотація.** Стверджено, що медіативна компетентність сприяє ефективній комунікації, що дозволяє медіатору донести зміст та досягти мети комунікації в конкретному соціальному контексті з артикуляцією культурних особливостей. З'ясовано, що професійно орієнтована медіативна компетентність відповідає поняттю «глобальне вміння», коли майбутні фахівці не лише інтегрують професійні знання, навички оперування матеріалами задля досягнення комунікативної мети, а й формують та вдосконалюють необхідні мовленнєві вміння в умовах реального міжкультурного спілкування. Професійно орієнтована медіативна компетентність (ПОМК) майбутнього вчителя іноземних мов та культур (ІМК) є суттєвим складником його мовної підготовки та успішної професійній діяльності, де мовленнєва компетентність виступає важливою передумовою якісного посередництва. Першочерговою умовою формування медіативної компетентності здобувачів філолого-педагогічної освіти є достатній рівень сформованості навичок оперування мовним і лінгвосоціокультурним матеріалом та вмінь основних видів мовленнєвої діяльності. Розглянуто взаємозв'язок медіативної компетентності з педагогічною медіацією, що розуміється як здатність успішно комунікувати як у прямому, так і в*

опосередкованому сценарії з використанням ІМ у ситуаціях педагогічного спілкування. Наведено завдання для формування ПОМК у професійно орієнтованому мовленні.

Ключові слова: майбутній вчитель іноземної мови та культури; медіатор; професійно орієнтована медіативна компетентність; педагогічна медіація.

Annotation. *It has been established that mediation competence promotes effective communication by enabling the mediator to convey meaning and achieve communicative goals within a specific social context, with due attention to cultural specificities. It has been found that professionally oriented mediation competence corresponds to the notion of a “global competence,” whereby future specialists not only integrate professional knowledge and skills for working with materials to achieve communicative aims, but also develop and refine the necessary language skills in conditions of real intercultural communication. The professionally oriented mediation competence (POMC) of a prospective teacher of foreign languages and cultures (FLC) is a significant component of their language training and successful professional activity, where language competence functions as an important precondition for high-quality mediation. A primary condition for forming mediational competence among students of philological–pedagogical programs is a sufficient level of mastery of skills for operating with linguistic and linguo-sociocultural material, as well as of the main types of speech activity. The relationship between mediational competence and pedagogical mediation is considered here as the ability to communicate successfully in both direct and indirect formats using the foreign language (FL) in situations of pedagogical communication. Tasks aimed at developing POMC in professionally oriented speech are presented.*

Key words: *prospective foreign language and culture teacher; mediator; professionally oriented mediation competence; pedagogical mediation.*

Вступ. Поглиблення міжнародної взаємодії між фахівцями різних галузей вимагає розширення компонентів іншомовної комунікативної компетентності,

необхідних для результативної міжкультурної комунікації. Виробничі функції майбутніх фахівців передбачають оволодіння низкою вмінь, пов'язаних із медіативною діяльністю для успішної професійної діяльності. Випускники мають уміти раціонально будувати власні стратегії та застосовувати спеціальні знання в реальному міжкультурному спілкуванні, орієнтуючись на лінгвосоціокультурні чинники.

Постановка проблеми. У книзі «Загальна важливість герменевтичного комплексу в навчанні посередницької міжмовної комунікації» С. Віджіо розглядає медіацію як процес, що створює «релевантну ідентичність» між тим, що автор хотів передати, й тим, що зрозумів реципієнт» (Viaggio, 2000) [8, с. 136]. Дослідник зазначає, що без відповідних компетенцій мало шансів, що а) студент зрозуміє мовця, б) що він адекватно перетворить зрозуміле значення на означене значення і в) що він потім зможе передавати його значення, таким чином, щоб його аудиторія могла правильно й ефективно зрозуміти без непотрібних або невиправданих зусиль, так що г) його аудиторія зрештою зрозуміє зміст, який мав на увазі оратор. Важливо мати відповідні вміння, щоб слухач не лише зрозумів мовця, а й міг адекватно передати сенс та проконтролювати, чи отримала аудиторія потрібне повідомлення.

У парадигмі мовної освіти для майбутнього вчителя ІМК медіація постає дедалі складнішим явищем. Майбутній учитель-словесник як міжкультурний медіатор має адекватно до ситуації міжкультурного спілкування успішно організовувати мовленнєву діяльність у писемній та усній формах, урахувати контекст іншомовної професійної діяльності з формами взаємодії та викладання, розвивати професійну майстерність – усе це потребує додаткового осмислення.

Окрім того, рівень готовності майбутнього вчителя до професійної діяльності співвідноситься з рівнем його професійно орієнтованої комунікативної компетентності, що формується та удосконалюється у процесі навчання у виші. Досвід опанування ІМ істотно визначає професійну діяльність майбутнього вчителя. Тож слушною є теза, що вчитель зазвичай навчає так, як

навчали його самого, а не так, як його спеціально навчали викладати (Crandall, 2000) [1, с. 34–36]. Відповідно, професійна спрямованість та індивідуальний стиль викладання формуються насамперед під впливом власного практичного досвіду вивчення ІМ.

У зв'язку з цим нагальною потребою стає формування ПОМК як дієвого засобу об'єднання зусиль науковців, методистів і практиків у пошуку шляхів удосконалення міжкультурної іншомовної комунікативної компетентності майбутніх фахівців освіти, методика формування якої, як свідчить досвід викладання філологічних дисциплін ІМ, потребує вдосконалення.

Метою нашої наукової розвідки є визначення сутнісно-процесуальних аспектів медіації, медіативної діяльності, медіативної компетентності; дослідження прикладного значення ПОМК майбутнього вчителя ІМК.

Основні результати дослідження. На думку Р. Елліса, оцінювання викладання мови має ґрунтуватися не на змісті викладання, а на дискурсі та медіаційних практиках, які застосовують викладачі в реальному класі. Основою оволодіння ІМ визначено «відповідну та розумну взаємодію між вчителями та учнями» (Ellis, 1988) [6, с. 80-81]. У цій парадигмі від фахівців освіти тепер очікують, що вони будуть виконувати роль посередників, які, замість того, щоб чітко артикулювати свою позицію, надають студентам необхідну платформу, щоб спрямовувати їхню діяльність. Крім того, автори наголошують на тому, що якість і типи взаємодії в мовному класі безпосередньо впливають на результативність засвоєння ІМ.

Основну увагу приділено ролі мови в таких процесах, як створення простору і умов для спілкування та/або навчання, співпраця для конструювання нового значення, заохочення інших до конструювання або розуміння нового значення, а також передача нової інформації у відповідній формі. Контекст може бути соціальним, педагогічним, культурним, мовним або професійним (Council of Europe, CEFR, Companion vol., 2020) [4, с. 90].

У документі «Освіта, мобільність, інакшість: Посередницькі функції шкіл» виокремлено дескриптори з різними шкалами. У медіації користувач /

учень діє як соціальний агент, який створює мости і допомагає конструювати або передавати значення, іноді в межах однієї мови (інтралінгвістичне посередництво), іноді з однієї мови на іншу (інтерлінгвістичне посередництво) (Coste & Cavalli, 2015) [2].

Пояснення дескрипторів медіативної компетентності в різних видах мовленнєвої діяльності, а також окреслені види й стратегії здійснення самого посередництва та його функції у формуванні міжкультурної, багатомовної та інших компетенцій знаходимо в ЗЄР (Council of Europe, CEFRL, Companion vol., 2020) [4, с. 104–129]; Council of Europe, 2001) [2, с. 14]. Медіація є одним з основних видів мовленнєвої діяльності, поряд з продукуванням (монологічним й писемним мовленням), інтеракцією (діалогічним і писемним мовленням) та рецепцією (аудіюванням, читанням) (Council of Europe, Section 4.4).

Автори вказують на прикладну спрямованість медіації, яка розглядається як окремий вимір використання мови в реальному багатомовному та мультикультурному контекстах і не просто додаткове вміння на додаток до слухання, говоріння, читання та письма, а абсолютно новий вид комунікативної діяльності, відмінний від рецепції, продукування та взаємодії.

Дослідники М. Куенат і Л. Блейхенбахер стверджують, що здатність до посередництва між різними культурами залежить від досягнення достатнього рівня володіння мовою, якою відбувається спілкування. Хоча проведені дослідження встановили взаємозв'язок між мовою та посередництвом, переважає думка, згідно з якою мова сприймається як канал для посередництва, а не як невід'ємний компонент самого акту (Cuenat & Bleichenbacher, 2013) [5].

Мовлення, яке традиційно вважали одностороннім передаванням інформації, тепер стає більш динамічним та інтерактивним. Замість того, щоб просто передавати повідомлення, мовник адаптує та інтерпретує контент відповідно до потреб конкретного слухача / читача.

Медіація є важливою з кута зору іншомовної освіти для подолання мовних, культурних чи концептуальних бар'єрів, основна мета якої сприяти «створенню сенсу», розумінню та узгодженню значень (смислів). Учасники

разом узагальнюють або інтерпретують культурні референції, щоб складний текст став зрозумілим. Таке спільне конструювання підтримує інклюзивну комунікацію, дозволяючи людям з різним мовним і культурним досвідом брати участь у справжньому діалозі.

Згідно з положенням, викладеним у ЗЄР, можна дати визначення медіативної компетентності як здатності реалізовувати усномовленнєву чи письмовомовленнєву одномовну чи двомовну комунікацію / взаємодію як посередника між співрозмовниками в ситуаціях, коли вони не можуть спілкуватися безпосередньо (Council of Europe, 2001) [3, с. 14]. Основна функція медіативної компетентності – сприяти ефективній комунікації, що дозволяє медіатору донести зміст, подолати бар'єри та досягти мети комунікації. Цей процес охоплює встановлення взаєморозуміння, точне передання сенсу в конкретному соціальному контексті та артикуляцію культурних особливостей.

По суті, медіація досліджує, як люди допомагають у комунікативних сценаріях, де ключовим є поєднання контенту різними мовами чи контекстами. Вона пов'язує різні вміння та навички (вхідні та вихідні), як студент, який робить нотатки на лекції, а потім переглядає їх. Зміст знову з'являється під час слухання, говоріння, читання чи письма, адаптований до нового контексту, але зі збереженням основних концепцій.

Таким чином, інтеграція вмінь є складовою частиною медіації, а завдання часто охоплюють кілька мовних режимів. Медіативна діяльність часто передбачає інтеграцію двох або більше з чотирьох вмінь – рецептивних (аудіювання і читання) та продуктивних (говоріння та письмо), оскільки студенти передають ідеї та інформацію з того, що вони зрозуміли. Такі види діяльності мають різні етапи, і викладачі можуть виокремлювати різні цілі (аудіювання чи читання для дослідження, посередництво для презентації), щоб студенти ефективно функціонували в реальному комунікативному середовищі.

Щоб допомогти студентам педагогічних спеціальностей практикувати та удосконалювати мову в реальному міжкультурному та професійному

контекстах, потрібно забезпечити практику з реалістичними сценаріями та використання всіх чотирьох способів спілкування, зокрема медіацію, на заняттях.

Завдання стають ще більш актуальними, коли це здійснюється в контексті інтегрованого навчання на основі змісту та мови (CLIL Content and Language Integrated Learning)» (Council of Europe, Companion Volume, 2020) [4, с. 36]. В основі підходу лежить переконання, що оволодіння ІМ відбувається найбільш ефективно, коли увага того, хто навчається, спрямовується не власне на аналіз мовного оформлення повідомлення, а на зміст, інформаційне наповнення задля розв'язання конкретних навчальних завдань. Опертя на реалістичні сценарії – адаптація наукових статей під рівень студентів, залучення до спільних професійно орієнтованих проєктів – розвиває в майбутніх фахівців здатність забезпечувати розуміння матеріалу та вчить змістовної та інклюзивної взаємодії, що знадобиться в професійній діяльності.

У процесі навчання студенти мають вчитися «реконтекстуалізувати» інформацію та спрощувати або конкретизувати її для іншої аудиторії. Цей підхід відкриває більше можливостей для інтегрованого навчання, коли предметний контент і мовленнєва діяльність подаються у нерозривній єдності.

Медіацію можна концептуалізувати як мовне посередництво, що підкреслює її унікальну природу та охоплює широкий спектр субкомпетентностей: культурну, соціальну, лінгвістичну та педагогічну, остання з яких становить особливий інтерес у руслі нашого дослідження.

Необхідність формування медіативної компетентності в студентів педагогічних спеціальностей зумовлена особливостями реалізації професійних цілей, міжкультурного спілкування в професійному середовищі. Уважаємо, що успішне викладання – це форма медіації. Адаптацію вчителем змісту й заповнення прогалін знаннями, щоб студенти могли легше його засвоїти вважають формою медіації, оскільки це передбачає активну фасилітацію та адаптацію матеріалу для індивідуального та / чи групового розуміння.

Педагогічна медіація охоплює полегшення доступу до знань, заохочення інших до розвитку їхнього мислення (когнітивна медіація: «риштування»); спільне конструювання сенсу у групі в умовах школи, семінару чи майстерні (когнітивна медіація: «співпраця»); створення умов для вищезазначеного шляхом створення, організації та контролю простору для творчості (реляційна медіація) (North & Piccardo, 2016) [7, с. 11].

Педагогічна медіація стосується інтерактивної ролі вчителя. Замість того, щоб просто передавати інформацію, він має поєднувати розуміння учня / студента і його досвід з новим навчальним матеріалом або навичками, адаптувати пояснення і завдання відповідно до його рівня підготовки, використовувати стратегії (дискусії, підказки для запитань, петлі зворотного зв'язку), які спонукатимуть учасників навчального процесу глибоко думати, рефлексувати над тим, що вони знають, і спільно конструювати значення в реальному часі. У результаті формується глибше розуміння матеріалу й поліпшуються навички критичного мислення.

Аналіз трактувань дає підстави стверджувати, що для майбутніх учителів ІМК педагогічна медіація допомагає формувати готовність і спроможність послуговуватись ІМ в комунікативних цілях, шліфувати вміння інтерактивності, адаптації та рефлексії, необхідні для ефективної практики та вмілого навчання ІМК.

Засади педагогічної медіації сприяють формуванню ПОМК, яка виступає орієнтиром і визначає змістово-процесуальні аспекти мовної підготовки та професійного розвитку когорти майбутніх учителів ІМК. Основна мета ПОМК — розвиток здатності успішно комунікувати в безпосередніх і опосередкованих форматах, використовуючи ІМ у ситуаціях педагогічного спілкування.

Першочерговою умовою формування ПОМК майбутніх учителів ІМК є достатній рівень сформованості в них навичок оперування мовним, лінгвосоціокультурним матеріалом та вмінь основних видів мовленнєвої діяльності. Мовленнєва компетентність педагога стає важливою умовою якісного посередництва. Саме вчитель створює комунікативні ситуації й керує

навчальним процесом так, щоб студенти розвивали навички сприйняття та продукування змісту, а також засвоювали способи ефективної взаємодії.

Наскрізний характер ПОМК дозволяє їй виходити за межі мовної та мовленнєвої практики та підкреслює здатність допомагати студентам розуміти і використовувати мову в багатих на зміст професійних контекстах, де учитель (а іноді й самі студенти) адаптують і змінюють зміст так, щоб він був доступним, змістовним, культурно та професійно релевантним.

Отже, зв'язок між медіацією та володінням мовою зберігається в концептуалізації медіації як сутності, що виходить за межі мови, розташовуючи її в царині професійного змісту.

ПОМК можна розглядати як «глобальне вміння», коли майбутні фахівці не лише інтегрують професійні знання, навички оперування мовними та лінгвосоціокультурними матеріалами задля досягнення комунікативної мети, а й формують та вдосконалюють необхідні мовленнєві вміння в умовах реального міжкультурного спілкування. Упроваджуючи співпрацю у навчанні, орієнтованому на медіацію, студенти виходять за межі «зазубреної» механічної мовної практики.

На заняттях з навчальної дисципліни «Практичний курс англійської мови» студенти можуть прочитати наукову статтю за певною темою своєю рідною мовою, а потім пояснити, як цю тему висвітлюють у різних англійськомовних джерелах.

Завдання виходить за рамки простого перекладу основних деталей, і ПОМК майбутнього вчителя ІМ передбачає передачу соціокультурного та/або навчально-стратегічного контексту, який формує те, як цю тему висвітлюють в інших джерелах. Ставлячи зміст у центр завдання, студенти сприймають ІМ як засіб для обміну думками.

Продемонструємо кілька завдань для формування ПОМК у професійно орієнтованому мовленні майбутнього вчителя ІМК (рис.1).

Task 1a: Read the dialogue between a student and a career advisor. Rewrite this dialogue in simpler English for a B1 student.

Task 1b: Read the dialogue. Give the student 2–3 practical pieces of advice to help them build resilience and a positive mindset.

Student: I've got a place at university after I leave school, but I'm worried that I'm not good enough.

Advisor: Hmm. You got good grades in your end-of-year exams, didn't you?

Student: Yes, I did.

Advisor: So what makes you think you won't make a success of going to university?

Student: I'm worried that everyone will be cleverer than me and I won't make any friends.

Advisor: I see. Don't you think most students feel a bit overwhelmed to begin with? It might be a good idea to approach this in a more positive way.

Student: What do you mean?

Advisor: I think you need to be more resilient. And to do that, you need to work on your mindset.

Student: So I need to develop a completely new way of thinking? I don't think I can do that.

(Kelly P. (2022). *Life Vision Level C1 Advanced*. Student book. Oxford University Press)

Task 1c: Simplify key terms resilient and mindset in the dialogue, so your groupmate can understand them. The groupmate then has to explain the terms to a third groupmate, who then relays what they've learnt back to the first student to see if their understanding is correct.

Task 2: Read the article on AI and the future of education in your native language (<https://osvitoria.media/experience/shi-u-shkoli-yaki-ryzyky-ta-perevagy-nese-shtuchnyj-intelekt-dlya-osvity>) and then explain how this topic is covered in two English-language sources.

Task 3: Read the article (<https://www.unesco.org/en/articles/ai-and-future-education-disruptions-dilemmas-and-directions>) and identify the ethical dilemmas presented in it.

Task 4: After having read several scientific articles related to cognitive and metacognitive strategies training in EFL (recommended <https://dlwqtxts1xzle7.cloudfront.net/55255468>; <https://www.researchgate.net/profile/Alexander-Renk1/publication/334343202>), you are supposed to write an answer to one of the questions in this part.

<p>1. An international magazine is publishing a series of articles on language learning strategies. The editor has asked readers to submit articles describing active recall through retrieval practice. You should also assess the importance, in general, of adhering to the retrieval strategy. Write your article (280-320 words).</p>	<p>2. With the rise of technology, many students are turning to online resources for restudying instead of traditional methods. To what extent do you think this is beneficial? Write your essay (approximately 300 words).</p>
--	---

Task 5: You are most knowledgeable about cognitive language strategies. You are going to make a multimedia poster about the issue that is important to many educators in the world. You know that retrieval practice and restudying are often seen as opposing study techniques. You would need to research the latest studies and findings on retrieval practice and restudying, focusing on how they can be integrated for effective language learning. Use links or QR codes to allow your readers to find out more information. Use images, logos, statistics to make the multimedia poster's content more authoritative.

Task 6: Read the Ukrainian-speaking article <https://osvitoria.media/experience/navchannya-poyaponsky-tse-kumon-baby> and prepare your rendering in an appropriate style.

Task 7 a: Watch an English-speaking inspiring story of a young girl navigating life with dyslexia <https://youtu.be/BhTa8pdl-s8?si=WUf0QEmNyIRihsS> and summarise the important points in your own language to the rest of the group.

Task 7 b: Watch an English-speaking film *Like stars on Earth* and review it describing the plot, the main characters and explain what the main themes are.

Рис. 1. Завдання для формування ПОМК у професійно орієнтованому мовленні майбутнього вчителя ІМК

Сформована ПОМК майбутнього вчителя ІМК означає здатність до успішної професійної діяльності та створення інклюзивного й результативного освітнього середовища. Такий фахівець уміє адаптувати набуті професійні знання, застосовувати сформовані навички оперування мовним і соціокультурним матеріалом, а також цілеспрямовано використовувати мовленнєві вміння та навчально-стратегічний репертуар так, щоб забезпечувати успішну іншомовну комунікацію, продуктивне педагогічне спілкування й ефективний навчальний процес.

Висновки. Підсумовуючи викладене, можемо констатувати першорядність медіації з огляду на її широку представленість у методичних орієнтирах для навчання, викладання та оцінювання мов, а також на наскрізний характер ПОМК у підготовці здобувачів філолого-педагогічної освіти.

Результати дослідження засвідчують взаємозв'язок медіативної компетентності з педагогічною медіацією як зі здатністю успішно комунікувати в безпосередніх і опосередкованих форматах, використовуючи ІМ у ситуаціях педагогічного спілкування. Цінність ПОМК учителя ІМК — це не лише цілеспрямований розвиток іншомовних комунікативних умінь, швидке реагування на соціокультурні розбіжності та ефективне подолання культурних і мовних бар'єрів, а й потужний вплив на педагогічне спілкування, який сприятиме успішному професійному становленню вчителя/викладача та формуванню толерантної й інноваційної освітньої спільноти.

Список використаних джерел

1. Crandall J. (2000). Language teacher education. *Annual Review of Applied Linguistics*. № 20, P. 34–55.
2. Coste, D. & Cavalli, M. (2015). Education, mobility, otherness: The mediation functions of schools. *Council of Europe*. URL: www.coe.int/lang-cefr (дата звернення: 15.10.2025).

3. Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment (CEFR). *Council of Europe* . 2001. URL: www.coe.int/lang-cefr (дата звернення: 15.10.2025).

4. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, teaching, assessment – Companion volume. *Council of Europe* (2020).

5. Cuenat, E. M., & Bleichenbacher, L. (2013). Linking learning objectives of linguistic savoir-faire and intercultural competence in mobility experiences of teacher trainees. *Linguistics for intercultural education*, 21, 49–70.

6. Ellis, R. (1988). Classroom Second Language Development. *Studies in Second Language Acquisition*, 10 (1), 79–82.

7. North, B., & Piccardo, E. (2016). *Developing illustrative descriptors of aspects of mediation for the CEFR. Language teaching*, 49, 455–459.

8. Viaggio, S. (2000). The overall importance of the hermeneutic package in teaching mediated interlingual intercultural communication. *The Interpreters' Newsletter*, 10, 129–145.